

LAReS

*Lowlands
Archaeological
Research
Service*

Nieuwbouw van een appartementencomplex.
Markt 134-136, Deinze.

Programma van Maatregelen

E.N.A. Heirbaut

Colofon

Titel: Nieuwbouw van een appartementencomplex. Markt 134-136 Deinze.
Programma van Maatregelen
Auteur: Elly N.A. Heirbaut
Grafische illustraties/GIS: Elly N.A. Heirbaut

Rapportnummer: LAReS-rapport 7

Opdrachtgever: Top Home Building NV, Dentergem

Uitvoerder: LAReS, Lowlands Archaeological Research Service
Vestiging: Halle-Zoersel

Publicatiedatum: 11 januari 2017
Publicatieplaats: Halle-Zoersel

Illustratieverantwoording voorblad: Deinze op prent door Johannes Blaeu in A. Sanderus, *Flandria Illustrata* II, 1641, na P. 437.

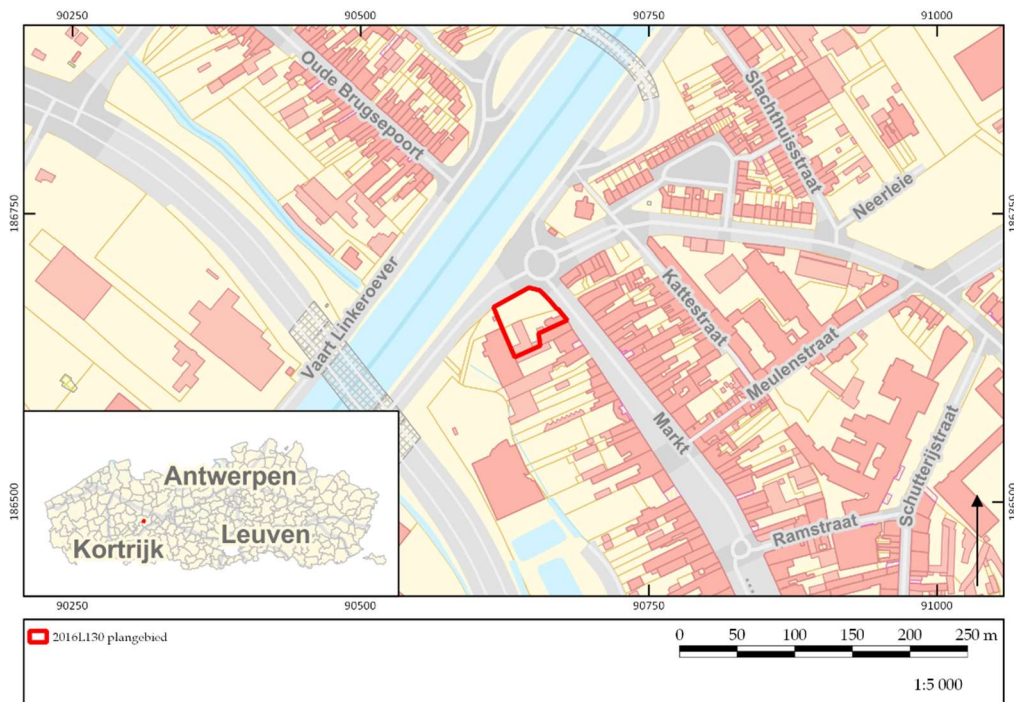
Deel II. Programma van maatregelen: Markt 134, Deinze

Inhoudsopgave

1 INLEIDING	5
2 TECHNISCHE FICHE/ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	6
3 AANLEIDING VOORONDERZOEK EN BESCHRIJVING WERKZAAMHEDEN	7
3.1 AANLEIDING VOORONDERZOEK	7
3.2 BESCHRIJVING VAN DE GEPLANDE WERKEN	7
3.3 IMPACT VAN DE GEPLANDE WERKEN	8
4 SAMENVATTING VAN DE RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK	10
5 ONDERZOEKSDOEL, KENNISVERMEERDERINGSPOTENTIEEL EN VRAAGSTELLINGEN	13
5.1 DOELSTELLING VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM, PROEFSLEUVENONDERZOEK	13
5.2 RANDVOORWAARDEN	14
5.3 KENNISVERMEERDERINGSPOTENTIEEL	14
5.4 ONDERZOEKSVRAGEN	15
6 ONDERZOEKSSTRATEGIE EN -METHODE	17
6.1 MOTIVATIE VAN DE GEKOZEN ONDERZOEKSSTRATEGIE	17
6.2 ONDERZOEKSMETHODIEK	18
6.2.1 SLOOPBEGELEIDING	18
6.2.2 PROEFSLEUVENONDERZOEK	19
6.3 BIJZONDERE VOORWAARDEN	21
6.4 EVALUATIECRITERIA ONDERZOEKSDOEL	22
FIGURENLIJST	24

1 Inleiding

Het plangebied is gelegen op een terrein, bestaande uit drie afzonderlijke kadastrale percelen in de uiterste noordwesthoek van de oude kern van Deinze. Het ligt op de hoek van de Markt en de Stadionlaan/het Kongoplein en is aan drie zijden omgeven door bebouwing; enerzijds, ten noordoosten en zuidwesten, de bebouwing aan weerszijden van de Markt, en anderzijds, ten zuidwesten, door het bedrijfsterrein en kantoor van BOTA aan de Stadionlaan. Het terrein ligt op zeer korte afstand van het afleidingskanaal van de Leie, ook wel het Schipdonkkanaal genoemd.

Figuur 1. Kadasterkaart met aanduiding onderzoeksgebied.

EH

2 Technische fiche/administratieve gegevens

Naam site	Top Home Building N.V.
Ligging	Markt 134-136, 9800 Deinze
Kadastrale gegevens	DEINZE 1 AFD, B, percelen: 0800/00D000, 0804/00F000 en 0801/00C000
Bounding Box	X Y
	90207,802 186913,489
	90207,802 186418,489
	91057,802 186913,489
	91057,802 186418,489
Onderzoek	Archeologisch en geschiedkundig bureauonderzoek
Projectcode	2016L130
Opdrachtgever	Top Home Building N.V.
Contactpersoon opdrachtgever	Dhr. M. Martens
Uitvoerder	Elly N.A. Heirbaut, LAReS
Erkend archeoloog	Elly N.A. Heirbaut: OE/ERK/Archeoloog/2016/00162
Nummer wettelijk depot	Niet van toepassing
Termijn	26 december 2016 – 11 januari 2017
Geplande ingreep	- sloop van de bestaande bebouwing - nieuwbouw van een appartementencomplex met minimaal 32 zelfstandige eenheden en parkeergelegenheid - aanleg van fietsenberging en tuin
Geldende wetgeving en voorwaarden	Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014. De nota werd opgesteld overeenkomstig de Code van Goede Praktijk. De totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft, bedraagt 3000m ² of meer, zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en is gelegen binnen een archeologische zone.
Randvoorwaarden	Het terrein is aangekocht onder de ontbindende voorwaarde van het niet-verkrijgen van de stedenbouwkundige vergunning in functie van welke dit onderzoek wordt uitgevoerd en wordt deels verhuurd. De bestaande bebouwing is nog niet verwijderd. Vooronderzoek met ingreep in de bodem is bijgevolg niet mogelijk.
Doelstelling	Het doel van deze archeologienota is om via de tot op heden beschikbare bronnen (bureauonderzoek) na te gaan wat het archeologische potentieel van het projectgebied is, wat de mogelijke bedreigingen zijn voor het eventueel aanwezige bodemarchief, en hoe hiermee dient omgegaan te worden.
Thesaurus	Archeologienota, bureauonderzoek, uitgesteld traject

3 Aanleiding vooronderzoek en beschrijving werkzaamheden

3.1 Aanleiding vooronderzoek

De aanleiding voor het vooronderzoek is het verkrijgen van een bekrachtigde archeologienota naar aanleiding van de geplande bouwwerken aan de Markt 134-136 te Deinze.

In het kader van het schrijven van de archeologienota bleek het onmogelijk om reeds een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem in de vorm van een proefsleuvenonderzoek uit te voeren vóór het indienen van de aanvraag voor de stedenbouwkundige vergunning. Immers, het terrein is aangekocht onder de ontbindende voorwaarde van het niet-verkrijgen van de stedenbouwkundige vergunning in functie van welke het archeologisch vooronderzoek is uitgevoerd. De bestaande bebouwing is bovendien ook nog niet verwijderd. Hierdoor is alleen een bureauonderzoek uitgevoerd, waaruit is gebleken dat de percelen in kwestie een hoge archeologische potentie hebben en dat verder archeologisch vooronderzoek uitgevoerd moet worden om een verdere correcte inschatting te kunnen maken van het archeologisch potentieel en de impact van de geplande werken hierop.

3.2 Beschrijving van de geplande werken

Alle bestaande bebouwing zal worden gesloopt om plaats te maken voor een appartementengebouw met minimaal 32 zelfstandige eenheden. Het gaat om een L-vormig complex bestaande uit twee vleugels, waarvan een is gericht naar de Markt en een is gericht naar de Stadionlaan. De gevel aan de Marktzijde zal direct aan de straat worden opgetrokken; voor de gevel aan de Stadionlaan zullen voortuinen worden gerealiseerd ten behoeve van de woningen op de onderste bouwlagen. Het gebouw zal bestaan uit zes bouwlagen en een parkeerkelder voor 42 voertuigen.

Parkeerkelder

Het oppervlak van de parkeerruimte is groter dan het grondoppervlak van de appartementengebouwen en strekt zich uit over nagenoeg het hele perceel, met uitzondering van een smalle strook langs de Stadionlaan en een klein oppervlak aan de zuidoostelijke zijde van het plangebied (fig. 2). In totaal gaat het om 1561 m². De toegang tot deze parkeerruimte is alleen verzekerd door middel van een kleine inrit vanaf de Stadionlaan.

De volledige parkeerkelder zal uitgegraven worden tot op een diepte van 3,20 m onder de referentiepas gelijkvloers. Deze ligt op + 10,50 m TAW, waardoor de onderkant van de kelder op + 7,30 m TAW ligt. De bouwput voor deze parkeerkelder zal aan alle zijden wat groter worden uitgegraven van het uiteindelijke grondoppervlak.

In de parkeerkelder worden op vier plaatsen liftkokers voorzien in een trappenhuis. Deze liftkokers zullen dieper worden uitgegraven dan de rest van de kelder (de diepte hiervan staat nog niet vast).

Figuur 2. Aanduiding van de parkeerkelder op het perceel, met daarbij ook aangegeven de inrit vanaf de Stadionlaan en de vier liftkokers die voorzien zijn. ©ATELIER STEDELIJKE ARCHITECTUUR

Koer, terrassen en fietsenberging

De beide vleugels van het appartementsgebouw begrenzen een koer waarin een hof wordt aangelegd en kleinere tuinen met terrassen voor de benedenwoningen zijn voorzien. Daarnaast zal er een fietsenberging worden gerealiseerd.

Qua groenvoorziening op het binnenkoer zal dit geen bijkomende impact op de bodem hebben aangezien de tuinen hier aangelegd worden bovenop de parkeerkelder – hier is de bodem met andere woorden al helemaal verstoord. Anders is het voor het zuidelijke deel van het terrein, waar langs de perceelsgrens nog verschillende bomen aangeplant zullen worden. Op deze plaats is geen bouwput voor de parkeerkelder gegraven en heeft het aanplanten van de bomen bijgevolg directe impact op de bodem en het hierin schuilgaande bodemarchief.

Wat de nutsvoorzieningen betreft, is er nog niets bekend.

3.3 Impact van de geplande werken

Uit het bureauonderzoek is al gebleken dat de impact van de geplande werken op de bodem zeer groot zijn. Voor de realisatie van een ondergrondse parkeerplaats bij de twee appartementsgebouwen die hier gebouwd zullen worden, zal - op uitzondering van een kleine strook aan de noordzijde en een kleine strook aan de zuidzijde - het volledige terrein vergraven worden.

Toch is uit het bureauonderzoek ook gebleken dat het terrein niet ongeschonden is. Ter hoogte van het huis op het nummer 134 kan gesteld worden dat de huidige bebouwing hier de grond al danig heeft verstoord. De voorkant van het huis is onderkelderd. De achterkant is niet als zodanig onderkelderd, maar hier blijken naast de funderingen ook nog verschillende leidingen te lopen, die kriskras door de ruimtes tussen de funderingen zijn opgetekend. Deze leidingen hebben allerlei oriëntaties, maar sluiten uiteindelijk aan op enkele leidingen die het pand verlaten aan de noordkant. Hier takken zij aan op een leiding die parallel met de noordgevel naar de straatkant loopt. De leiding, die op 0,5 tot ca. 2 m van de gevel ligt (afhankelijk van waar men zich bevindt langs deze gevel), doet op drie plaatsen een onderzoekspuit (inspectieput) aan. De diepte van deze onderzoekspuiten is niet bekend, maar zij meten ca. 1,5 x 1,5 m in het vlak. Verder bevindt er zich aan de buitenkant van het pand, ook langs de noordgevel, nog een septische put die, afgaande op de plannen, ca. 1 x 1,5 m meet maar waarvan de diepte ook niet bekend is. Al met al is de grond ter hoogte van het huis maar ook buiten het huis (tot minstens 2 m van de noordgevel) al verstoord voor de eertijdse bouwwerken.

Hoewel een deel van het terrein al verstoord is door het aanleggen van de 19^e- eeuwse en de huidige bebouwing, kan op basis van figuur 29 ook gesteld worden dat een deel van het terrein vooralsnog niet verstoord is door (sub)recente bouwactiviteiten, en dat hier de bodem nog vrijwel ongestoord is. Indien voortgegaan wordt op de in paragraaf 6.1.1 van het verslag van de resultaten onderbouwde beargumentering voor de ligging van de stadsmuur, de amidonnerie en de molen, betekent dit dat deze archeologische resten bij het uitgraven van de parkeerplaats grotendeels dan wel volledig verstoord zullen worden.

4 Samenvatting van de resultaten van het bureauonderzoek

Het plangebied is gelegen aan de rand van de historische kern van Deinze, dat als archeologische zone is gecatalogiseerd. De geschreven geschiedenis van Deinze gaat ver terug, maar er zijn tijdens archeologisch onderzoek in het tracé van de Markt ook sporen aangetroffen die wijzen op prehistorische bewoning. Dit in ogenschouw genomen, kan gesteld worden dat dit gebied een lange bewoningsgeschiedenis kent, gaande van de prehistorie tot het heden.

Net voor het plangebied zijn in het tracé van de Markt de resten onderzocht van de monumentale poort uit de middeleeuwen die hier heeft gestaan, de Brugse poort. Deze resten zijn zeer dicht onder het maaiveld aangetroffen en reikten tot minstens 2,7 m diep. Op basis van het baksteenformaat is deze poort gedateerd in de 15e eeuw. Hij zal wellicht tot in de 18^e eeuw hebben bestaan maar is toen afgebroken. Tijdens hetzelfde onderzoek zijn ook kelders uit de 19e eeuw aan het licht gekomen.

Cartografisch onderzoek heeft verder aangetoond dat vanaf deze poort een muur langs de stad was opgetrokken. Deze muur komt op de historische kaarten, zoals o.a. de ets van Blaeu uit 1641, alleen aan één kant van de stad voor, de noordelijke en oostelijke zijde; aan de andere kant van de stad is hij echter niet getekend. Hoe accuraat dit echter is, is nog niet bekend. Onderzoek aan die kant van de stad heeft nog niet plaatsgevonden en op basis van de huidige kennis kan hier niets over gezegd worden. Echter, als deze tegenhanger wel heeft bestaan, loont het de moeite om te proberen te achterhalen waar dit dan geweest is.

Figuur 3. Combinatie van de huidige kadasterkaart met de detailkaart van Popp en de locatie van het archeologisch onderzoek in het tracé van de Markt. ©EH

Om dit te doen, is een combinatie gemaakt van de huidige kadasterkaart met de detailkaart die Popp van Deinze heeft gemaakt. Hierop heeft hij immers niet alleen de middeleeuwse gracht rond Deinze aangegeven (die op dat moment nog open lag)

maar ook nog tal van andere elementen die voor het plangebied van belang kunnen zijn. Aan deze combinatie is ook de opgravingslocatie zoals die bekend is uit de CAI toegevoegd. Het resultaat hiervan is te zien in figuur 3.¹ Uit deze combinatiekaart komen enkele zaken naar voren.

In de eerste plaats blijkt dat de verdedigende middeleeuwse gracht rond Deinze precies langs de noordelijke grens van het plangebied loopt, en er zelfs een klein stukje in doorloopt. Omdat oude kaarten echter niet altijd heel accuraat zijn, kan hierdoor niet met zekerheid besloten worden of dit inderdaad het geval is. Anderzijds is het wel een indicatie dat het plangebied wel zeer dicht tegen de middeleeuwse begrenzing van Deinze lag.

Een tweede observatie komt voort uit de locatie van de opgravingsput in het tracé van de Markt. In deze opgravingsput is een deel van de Brugse poort onderzocht. Het gaat om massieve bakstenen fundamenteën die tot 2,7 m onder het huidige maaiveld reiken. Een dergelijke toegangspoort moest monumentaal zijn om o.a. een verdedigende functie te kunnen hebben en om uitstraling te hebben ten opzichte van het omringende land. Een dergelijke monumentaliteit vereist ook een zeer massieve fundering. Hetzelfde kan aangenomen worden voor de verdedigende stadsmuur, hoewel hier nog geen data over beschikbaar zijn. Hoe diep deze muur gefundeerd is, en of dit even diep was als de poort, laten we hier verder buiten beschouwing en zal eventueel toekomstig onderzoek verder uitwijzen. Wat wel relevant is, is de locatie van de Brugse poort onder het huidige straatdek net vóór het plangebied. De combinatie van deze gegevens met de ligging van de gracht, die traditiegetrouw buiten de stadsomwalling ligt, maakt dat het waarschijnlijk is dat het tracé van een (eventuele) stadsmuur (de tegenhanger van de noordelijke/oostelijke muur op de historische kaarten) zich in het noordelijke deel van het plangebied bevindt.

Als derde punt kan opgemerkt worden dat de detailkaart van Popp twee gebouwen op deze plaats aangeeft: de amidonnerie en een molen. Deze zijn zoals in paragraaf 5.2 van latere datum dan de stadsverdediging (deze is op dat moment immers al voor een deel verdwenen), maar uit de combinatiekaart blijkt dat de molen op de locatie ligt waar het huidige L-vormige gebouw van het perceel met huisnummer 136 ligt. De amidonnerie lag op het perceel dat nu onbebouwd is.

Tenslotte blijkt uit de detailkaart van Popp uit de helft van de 19^e eeuw dat er zich verschillende huizen langs de straatkant bevonden. In vergelijking met de huidige weg, liep de 19^e-eeuwse weg taps toe, waardoor een deel van de huizen uit de 19^e eeuw nu als het ware onder het huidige wegdek liggen. Dit klopt ook met de waarnemingen die zijn gedaan tijdens de opgraving, waarbij naast de monumentale resten van de middeleeuwse poort ook de resten zijn gevonden van 19^e-eeuwse kelders. Een deel van de 19^e-eeuwse bebouwing ligt echter wel in het plangebied, en het is niet uitgesloten dat hiervan nog ondergrondse resten zijn terug te vinden.²

Al met al is duidelijk dat Deinze een lange geschiedenis kent en dat het plangebied, aangezien het binnen de grenzen van de middeleeuwse stad ligt en meer bepaald

¹ Omwille van het overlappen van verschillende bestanden en oude kaarten is de combinatiekaart plaatselijk wat donkerder uitgevallen. Echter, alle elementen zijn duidelijk zichtbaar.

² Overleg met de dienst Ruimtelijke Ordening van Deinze heeft uitgewezen dat zij over geen dossiers beschikken over de bebouwing op deze kavels. Het is niet ondenkbaar dat er na het slopen van de gebouwen uit de 19e eeuw hier niets meer gebouwd is, maar dit kan echter niet uitgesloten worden.

tegen of op het tracé van een mogelijke zuidelijke tegenhanger van de stadsmuur, een groot archeologisch potentieel kent. Hoewel daterend uit een minder ver verleden, zijn ook de resten van de 19e-eeuwse amidonnerie, molen en de enkele huizen tekenend voor het grote archeologische potentieel van het plangebied. Over oudere perioden kunnen op basis van de huidige kennis geen uitspraken gedaan worden. Gezien de aanwezigheid van prehistorische resten in het centrum van Deinze moet men er zich altijd wel bewust van zijn dat (bewonings)sporen uit oudere perioden wel degelijk aanwezig kunnen zijn.

De landschapshistoriek van het plangebied wordt hierboven eigenlijk al voor een gedeelte geschetst. Pas vanaf de middeleeuwen is er duidelijk zicht op de ontwikkelingen in deze hoek van de stad. De historische kaarten laten duidelijk zien dat dit gebied bewoond is. De middeleeuwse stad wordt voorzien van een verdedigende gracht en muur, en drie toegangspoorten. Het plangebied ligt tegen de Brugse poort aan, en daardoor ook op zeer korte afstand van de gracht (en de mogelijke muur die samenhangt met de verdedigingselementen die rondom de stad zijn opgetrokken).

De middeleeuwse bewoning onttrekt zich – ondanks de verschillende kaarten – toch aan ons zicht. Hoe deze er uit heeft gezien, blijft zonder archeologisch onderzoek een vraagteken. Meer is geweten over de 19e-eeuwse bebouwing en gebruik van het terrein. Zo heeft August van Coppenolle, de eerste stadsonderwijzer, hier in 1842 een privéschool opgericht waar hij jongens aan huis onderwees, een groot gebouw in zijn tuin dat gelegen was aan de Markt 136. Op huisnummer 134 woonde Edouard Vandermeersch, een tanneur. De Poppkaart geeft hier ook de locatie aan van een amidonnerie, een zetmeel- of stijfselfabriek. Enkele decennia later fungeerde het huis aan de Markt 136 als doktershuis, dit tot in 1940. Tijdens de oorlog werd in mei 1940 het huis volledig verwoest.

5 Onderzoeksdoel, kennisvermeerderingspotentieel en vraagstellingen

5.1 Doelstelling vooronderzoek met ingreep in de bodem, proefsleuvenonderzoek

Het programma van maatregelen geeft een gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen i.v.m. de omgang met archeologisch erfgoed bij bodemingrepen. De bureaustudie heeft aangetoond dat het archeologisch potentieel van dit plangebied groot is. Bijgevolg dient verder vooronderzoek met ingreep in de bodem gedaan te worden, dit in de vorm van proefsleuven.

Het doel van het vooronderzoek met ingreep in de bodem in de vorm van een proefsleuvenonderzoek is een archeologische evaluatie van het terrein op basis van een beperkte maar statistisch representatief deel van het terrein (cf. CGP, paragraaf 8.6.1.1). Dit houdt in dat:

- de aan- of afwezigheid van archeologische resten (archeologisch erfgoed) aangetoond moeten worden;
- ingeschat moet worden wat de (eventuele) archeologische resten voorstellen (aard, datering);
- wat de meerwaarde is van deze resten met betrekking tot kenniswinst;
- wat de impact is van de geplande werken op het bodemarchief en hoe hiermee omgegaan dient te worden.

Dit betekent dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd zal worden. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ*-behoud te bewerkstelligen of, indien dit niet kan, aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen).

Op basis van het bureauonderzoek kan niet zonder meer afgeleid worden of we hier te maken hebben met een site zonder of met complexe verticale stratigrafie. Voor een gedeelte van het plangebied, met name datgene dat op enige afstand van de Markt gelegen is, zal opgaan dat als er zich hier archeologische resten in de bodem bevinden, hier sprake is van een site zonder complexe verticale stratigrafie. Dit wil echter niet zeggen dat er geen sporen en vondsten uit verschillende perioden door elkaar kunnen voorkomen. Langs de straatkant zal gedurende de afgelopen eeuwen bebouwing zijn opgetrokken, woonhuizen waarvan er zich resten in de bodem kunnen bevinden. In hoeverre de resten van deze huizen zich op en/of door elkaar bevinden, is nog niet duidelijk. Als deze resten zich manifesteren in de bodem, kan hier wel sprake zijn van een site met complexe stratigrafie.

Om deze reden wordt in eerste instantie uitgegaan van de onderzoeksmethodiek die passend is bij een site zonder complexe stratigrafie (Code van Goede Praktijk, paragraaf 8.6.2). Indien tijdens het proefsleuvenonderzoek duidelijk wordt dat op bepaalde delen van het terrein wél sprake is van een complexe stratigrafie, zal de onderzoeksmethodiek hierop worden aangepast conform de Code van Goede Praktijk, paragraaf 8.6.3, dit met goed onderbouwde argumentatie. Zie voor de beschrijving van de onderzoeksstrategie hoofdstuk 6.

5.2 Randvoorwaarden

Omwille van de opgenomen ontbindende voorwaarden bij de verkoop is het niet mogelijk om nu al proefsleuven op het terrein aan te leggen; dit kan pas als de stedenbouwkundige vergunning is verkregen. Bovendien zal verder ook eerst de bestaande bebouwing gesloopt moeten worden. De randvoorwaarden voor de begeleiding van de sloopwerkzaamheden zijn omschreven in paragraaf 6.2.1. Om deze redenen is er voor een uitgesteld traject gekozen.

5.3 Kennisvermeerderingspotentieel

De archeologische potentie van het terrein zit vooreerst in de kennisvermeerdering over de middeleeuwse verdedigingswerken rondom de stad Deinze. Zoals uit de bureaustudie is gebleken, is uit historische kaarten alleen iets bekend over de omwalling aan de andere kant van de stad. De kaarten geven geen informatie over wat er aan deze kant van de stad geweest zou kunnen zijn. Op enkele kaarten is hier geen omwalling aangegeven, maar of men de historische kaarten volledig kan vertrouwen op dit punt is onbekend. Op geen enkele plaats is er in dit gedeelte van de stad archeologisch onderzoek, behalve in het tracé van de huidige Markt en dit wel direct aangrenzend aan het plangebied. Hieruit is gebleken dat de toegangspoort zich op deze plaats bevindt. Als er sprake is van een noordelijke omwalling, dan zou deze aansluiten op de poort, wat betekent dat het tracé van de omwalling door het plangebied zou lopen. Nader onderzoek in het plangebied biedt met andere woorden kennisvermeerdering over het wel of niet bestaan van dit stuk van de omwalling, en mogelijk ook de relatie hiervan tot de toegangspoort (Brugse poort), en misschien zelfs ook over de datering hiervan (als aanvulling op het kleinschalige onderzoek dat ter hoogte van de Brugse poort is uitgevoerd).

Uit de detailstudie van de kaarten is bovendien gebleken dat er zich binnen de grenzen van het plangebied uit jongere perioden ook structuren kunnen bevinden, met name de resten van een molen en de resten van een amidonnerie. Hierover is vooralsnog niets bekend, wat betekent dat als er resten hiervan aangetroffen worden tijdens het archeologisch vooronderzoek dit per definitie kennisvermeerdering oplevert over deze structuren, hun datering en hun relatie tot andere resten in het plangebied maar ook daarbuiten.

Tenslotte is gebleken dat in het centrum van Deinze ook sporen uit de prehistorie zijn aangetroffen. Dit waren de eerste sporen uit deze periode die in dit gebied zijn gevonden. De bureaustudie heeft geen directe aanwijzingen opgeleverd dat er zich ook resten uit de prehistorie binnen de grenzen van het plangebied bevinden, maar dit is immers alleen mogelijk als er al op de aangrenzende percelen dergelijke sporen zijn aangetroffen. Voor het hele gebied rond het plangebied is dit niet bekend, maar daarmee is het ook niet direct volledig uit te sluiten. De vondst in het centrum van de stad onderbouwt dit alleen maar: hoewel onverwacht bleken hier toch nog verschillende intacte sporen aanwezig te zijn. Moesten er zich ook resten uit de prehistorie in het plangebied bevinden, dan zou dit ook een kenniswinst opleveren over deze periode in Deinze.

5.4 Onderzoeksvragen

Om bovenstaande te kunnen realiseren, is voorafgaand aan het vooronderzoek met ingreep in de bodem een aantal onderzoeksvraagstellingen geformuleerd:

Algemeen:

- Zijn er archeologische sporen aanwezig in het plangebied? Zo ja: wat is de aard en datering van deze sporen?
- Zijn er archeologische vondsten aanwezig in het plangebied? Zo ja: wat is de aard en datering van deze vondsten?
- Wat is de bewaringskwaliteit van de vondsten?
- Wat is de ruimtelijke begrenzing van de sporen (zowel horizontaal als verticaal; strekt de site zich uit buiten de grenzen van het plangebied)?
- Wat is de chronologische begrenzing van de sporen? Behoren ze tot één of meerdere perioden?
- Indien er een steentijdsite wordt aangetroffen: wat is de ruimtelijke begrenzing van de vuursteenconcentratie(s) (zowel horizontaal als verticaal; strekt de site zich uit buiten de grenzen van het plangebied)?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de archeologische vindplaats(en)?
- Is er mogelijkheid tot behoud *in situ*? Zo niet, welke maatregelen worden dan voorgesteld om de archeologische waarden veilig te stellen?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant? Is er voor het beantwoorden van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijk onderzoek nodig? Zo ja, welk type staalname is hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

Nederzettingsterreinen/stadscontexten:

- Zijn er aanwijzingen voor nederzettingsterreinen/stadscontexten in het plangebied? Zo ja: uit welke periode dateren deze, en waren ze tijdelijk of permanent?
- Zijn er aanwijzingen voor continuïteit of fasering van de nederzetting/stadscontexten en/of structuren?
- Welke elementen kunnen bijdragen tot de kennis van de economische en sociale relaties in de verschillende perioden/fasen?
- Wat is de relatie van de vindplaats tot deze in de ruimere omgeving?
- Zijn er sporen van de middeleeuwse verdedigingswerken aanwezig? Hoe kunnen deze geduid worden?
- Zijn er aanwijzingen voor andersoortig gebruik van het terrein (anders dan bewoning, bijvoorbeeld funeraire contexten)? Zo ja: uit welke periode dateren deze, en waren ze tijdelijk of permanent?
- Zijn er sporen van ambachtelijke activiteiten? Zijn er bv. aanwijzingen gevonden voor de amidonnerie of de molen?
- Zijn er sporen van agrarische activiteiten?
- Zijn er sporen van landgebruik (zoals perceelsindeling, wegen, akkers, grondstofwinning)?

Landschap en bodem:

- Is de oorspronkelijke bodem intact? Is er sprake van bodemdegradatie en/of erosie, en zo ja, in welke mate?
- Wat is de opbouw van de bodem (waargenomen horizonten, beschrijving en duiding)?
- Hebben er post-depositionele processen plaatsgevonden en welk effect hebben deze gehad op de archeologische resten?
- Met welke horizont(en) zijn de eventuele vuursteenconcentraties/-clusters geassocieerd?

6 Onderzoeksstrategie en -methode

Om inzicht te krijgen in de aanwezigheid van eventuele archeologische resten is verder vooronderzoek noodzakelijk.

6.1 Motivatie van de gekozen onderzoeksstrategie

Uit de cartografische studie is gebleken dat het terrein bebouwd is geweest vanaf de helft van de 17^e eeuw tot op heden. Nochtans kan, zoals hierboven al is verwoord, niet sluitend worden aangetoond dat deze bebouwing continu en over het hele terrein is geweest. Indien er zich archeologische resten in de bodem bevinden, wordt daarom in eerste instantie voor het grootste gedeelte van het plangebied uitgegaan van een site zonder complexe stratigrafie, waarbij ook rekening gehouden dient te worden met de mogelijkheid dat er sporen uit uiteenlopende perioden voor kunnen komen. Langs de straatkant zal al vanaf de middeleeuwen bebouwing voorkomen, woonhuizen die hun resten in de bodem hebben achtergelaten. In hoeverre deze resten nog intact aanwezig zijn is vooralsnog onbekend, maar gezien de tijdsdiepte waarin hier gebouwd is, is de kans op een site met complexe stratigrafie hier groter. Indien dergelijke bebouwing wordt vastgesteld, zal de onderzoeksmethode hierop worden aangepast, conform de Code van Goede Praktijk, paragraaf 8.6.3.

Het bureauonderzoek was de eerste stap in het onderzoek naar de archeologische potentie van het terrein. De resultaten hiervan werden in deel I en summier in hoofdstuk 4 van dit deel besproken. Terreinprospectie was niet mogelijk aangezien het terrein nog voor een gedeelte bebouwd is, en het andere gedeelte begroeid is (gras). Geofysisch onderzoek is in dit onderzoek geen toegevoegde waarde aangezien hieruit mogelijk wel een indicatie afgeleid kan worden over de eventuele aanwezigheid van archeologische sporen en structuren in de ondergrond, maar dit soort onderzoek geen informatie oplevert wat de datering hiervan betreft. Zelfs al zou hiermee de aanwezigheid van de verdedigingsmuur kunnen worden aangetoond, dan nog zal de data niets bijdragen over de kennis van de rest van het terrein aangezien hier niet uit afgeleid kan worden wat de aard, datering en samenhang van de geregistreerde sporen is. De afweging kosten-baten maakt dat dit onderzoek niet meegenomen is in de overwegingen welk vooronderzoek (al dan niet met ingreep in de bodem) uitgevoerd kan worden.

Voor wat betreft vooronderzoek met ingreep in de bodem is de afweging gemaakt of booronderzoek (zowel landschappelijk als archeologisch) in het kader van dit project wel of niet uitgevoerd zou moeten worden. Ten slotte is gekozen om geen booronderzoek uit te voeren, op basis van enkele argumenten. Ten eerste blijkt uit de luchtfoto's dat op deze plaats geen grootschalige verstorende graafwerken zijn uitgevoerd, anders dan diegene die nodig waren voor het bouwen/slopen van de bebouwing. Dit betekent dat de bodemopbouw op het achterliggende perceel vrijwel ongestoord zal zijn. Bovendien is bekend dat er woningen langs de straatkant hebben gestaan, het aanboren van deze resten levert bijgevolg geen extra informatie op. Ten tweede is de kans dat er archeologische indicatoren opgeboord zouden worden betrekkelijk klein. Bovendien is vanuit de CAI al geweten dat in de straat archeologische resten (Brugse poort) zijn waargenomen. Aangezien al bekend is dat

de verstoringen zeer diep zullen reiken en er ook al bekend is dat er zich op zeer korte afstand archeologische waarden in de bodem bevinden, zou dit onderzoek geen grote bijdrage leveren aan het vooronderzoek. Op basis hiervan en op basis van een kosten-batenanalyse is daarom ook van dit onderzoek afgezien.

De logische vervolgstap na het bureauonderzoek is daarom dan ook het uitvoeren van een proefsleuvenonderzoek, aangezien in de straat archeologische waarden zijn opgetekend in de CAI, aangezien vanuit het historisch onderzoek duidelijk is geworden dat er zich in het plangebied verschillende structuren (molen, amidonnerie) hebben bevonden en aangezien de verstoring die de geplande werken zouden teweegbrengen ongeveer $\frac{3}{4}$ van het totale oppervlakte van het plangebied innemen. Op deze manier kan goed ingeschat worden wat de eventuele archeologische resten voorstellen, wat hun meerwaarde is met betrekking tot kenniswinst, wat de impact is van de werken op deze mogelijke resten en hoe hiermee omgegaan dient te worden. De gehanteerde methode is zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk, paragraaf 8.6. Indien er tijdens het proefsleuvenonderzoek een of meerdere concentraties vuursteen gevonden worden, zal lokaal overgegaan worden op het vooronderzoek door middel van proefputten in functie van het onderzoek naar steentijdsites, conform de Code van Goede Praktijk, paragraaf 8.7.

6.2 Onderzoeksmethodiek

Het doel van het proefsleuvenonderzoek is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van het terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van het terrein op te graven (Code van Goede Praktijk, paragraaf 8.6.1.1). Door middel van het proefsleuvenonderzoek kan niet alleen vastgesteld worden of er eventuele archeologische vindplaatsen in de bodem zitten, maar kunnen deze ook beter gewaardeerd worden wat betreft aard, ouderdom en bewaartoestand. Dit is noodzakelijk voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen.

Een deel van het terrein is nog bebouwd. De sloop van deze bebouwing zal moeten gebeuren onder archeologische begeleiding, aangezien met name de bebouwing achteraan in het plangebied gelegen is op de plaats waar op de detailkaart van Popp de molen is aangegeven. Het andere deel van het terrein zal aan de hand van proefsleuven verkend worden. De combinatie van beide onderzoeken geeft voldoende informatie om bovenstaand doel te bereiken.

6.2.1 Sloopbegeleiding

De bovengrondse sloop van de bebouwing hoeft niet onder archeologische begeleiding te gebeuren. De ondergrondse sloop daarentegen wél. Dit betekent dat de werken op aanwijzingen en onder leiding van de erkende archeoloog gebeuren.

Indien tijdens het slopen van de ondergrondse muurwerken (funderingen) blijkt dat er zich oudere archeologische resten (ouder dan de huidige bebouwing) in de bodem bevinden, zullen deze worden geregistreerd en de vondsten worden verzameld en verwerkt volgens de bepalingen in de Code van Goede Praktijk (paragraaf 8.6.1.2 t/m 8.6.1.9, waarin de verschillende onderdelen van het opgraven en registreren van de

archeologische waarden beschreven staan). Indien het zou gaan om een site zonder complexe verticale stratigrafie, moeten de richtlijnen, die in paragraaf 8.6.2 van de Code van Goede Praktijk zijn geformuleerd, worden gevolgd. Indien het zou gaan om een site met complexe verticale stratigrafie, moeten de richtlijnen, die in paragraaf 8.6.3 van de Code van Goede Praktijk zijn geformuleerd, worden gevolgd.

De werken worden uitgevoerd met een graafmachine met vlakke graafbak (geen getande bak), van een type dat toelaat zowel horizontale vlakken aan te leggen als de stratigrafie te volgen zonder schade toe te brengen aan de aangetroffen sporen. Tijdens de uitvoering van de werken worden vondsten verzameld en aan sporen of structuren toegekend.

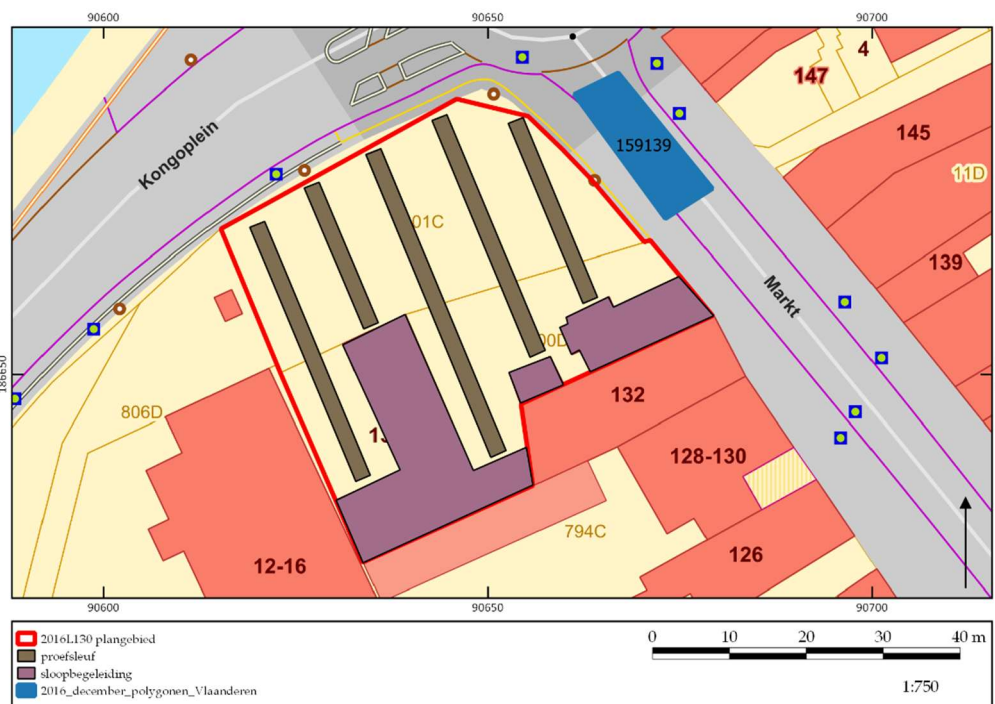
6.2.2 Proefsleuvenonderzoek

Puttenplan

Het andere deel van het terrein wordt onderzocht middels proefsleuven, zoals aangegeven in figuur 4. Alle proefsleuven zijn 2 m breed, tenzij lokaal een verbreding van de proefsleuf nodig is om sporen beter te kunnen interpreteren, dit in functie van het beantwoorden van de onderzoeksvragen. De lengte van de proefsleuven varieert naargelang de mogelijkheden op het perceel. Van oost naar west zijn de proefsleuven 25 m, 33 m, 42 m, 20 m en 36 m lang. De lengte van de sleuven kan tijdens het veldwerk afwijken omwille van de lokale situatie op het terrein. Hierbij zal ten allen tijden worden geprobeerd zoveel mogelijk van het geplande oppervlak open te leggen, en indien mogelijk zal naar een alternatieve oplossing gezocht worden.

De ligging van de twee oostelijke proefsleuven is zo gekozen, dat zij inzicht geven in de resten van de bebouwing die langs de straat heeft gestaan (de meest oostelijke proefsleuf), en inzicht geven in de mogelijke resten van de amidonnerie die op de detailkaart van Popp vermeld is (de tweede proefsleuf vanaf het oosten).

De positie van de proefsleuven zoals hierboven en op figuur 4 is aangegeven, is indicatief. Het is toegestaan de exacte positie van de proefsleuven te wijzigen om praktische redenen of indien blijkt dat er zich toch een grote recente verstoring heeft voorgedaan op de positie van de desbetreffende proefsleuven. Er zijn echter geen aanwijzingen voor grootschalige verstoringen op dit moment. Idealiter wordt echter niet veel afgeweken van de voorgestelde locatie van de twee oostelijke proefsleuven, hoewel hier wel – indien nodig – uitbreidingen, proefputten (in functie van een complexe verticale stratigrafie) en/of volgsleuven aangelegd kunnen worden om de resten op een gedegen manier te kunnen registreren en waarderen, de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden en de onderzoeksdoelen te bereiken.

Figuur 4. Overzicht van de ligging van de proefsleuven en de delen waar de sloop archeologisch begeleid moet worden. EH

Door middel van deze proefsleuven wordt een oppervlakte van ca. 310 m² gekarteerd. Dit komt overeen met ca. 10 % van het plangebied. De bijkomende 2,5 % die volgens de Code van Goede Praktijk aangelegd kan/dient te worden, kan aangelegd worden door de reeds genoemde volgsleuven of proefputten indien er zich een complexe verticale stratigrafie voordoet die nader vastgelegd moet worden. Ook de sloopbegeleiding levert mogelijk informatie op over het terrein, dit oppervlak is echter niet verrekend in de dekkingsgraad van 12,5 % aangezien niet ingeschat kan worden wat de verstoringsgraad van dit deel van het terrein is.

Uitvoering van het veldwerk

Het proefsleuvenonderzoek wordt uitgevoerd volgens de bepalingen in de Code van Goede Praktijk (paragraaf 8.6.1.2 t/m 8.6.1.9, waarin de verschillende onderdelen van het opgraven en registreren van de archeologische waarden beschreven staan). In beginsel wordt uitgegaan van een site zonder complexe verticale stratigrafie, en zullen de richtlijnen, die in paragraaf 8.6.2 van de Code van Goede Praktijk geformuleerd zijn, worden gevolgd. Indien in de loop van het onderzoek blijkt dat het (gedeeltelijk) om een site met complexe verticale stratigrafie gaat, zullen de richtlijnen in paragraaf 8.6.3 gevolgd worden. De overschakeling dient goed beargumenteerd te worden.

Het aanleggen van het vlak geschiedt met behulp van een graafmachine (rupsbanden) met vlakke graafbak (geen getande bak). De grond wordt gescheiden uitgegraven, waarbij de bouwvoor apart wordt gehouden. Tijdens het afgraven van de grond wordt deze onderzocht met behulp van een metaaldetector.

Vondsten die uit sporen afkomstig zijn, worden toegekend aan dit spoor. Losse vondsten (vondsten uit bodemlagen) worden verzameld in vakken van 2 x 5 m.

Hierdoor kan later eventueel een overzicht gegenereerd worden van vondstconcentraties.

Als er graven worden aangetroffen, dienen deze te worden behandeld volgens de Code van Goede Praktijk.

Per proefsleuf wordt machinaal minstens één profielput gegraven. Indien nodig voor een beter begrip van de terreinopbouw worden meerdere profielputten aangelegd.

Het vooronderzoek wordt uitgevoerd onder leiding van een erkend archeoloog. De uitvoerders moeten geen bijkomende competenties hebben ten aanzien van de Code van Goede Praktijk (uitgezonderd indien er zich een steentijdvindplaats in het plangebied voordoet).

Het doel van het vooronderzoek is na te gaan of er zich archeologische relictten in de bodem van het plangebied bevinden, wat de aard en datering hiervan is en wat de bewaringstoestand is. Het onderzoek is succesvol als dit achterhaald kan worden maar als ook achterhaald kan worden wat de waarde is van de eventueel aangetroffen site in het kader van de kenniswinst. Hiertoe zijn de eerder genoemde onderzoeksvraagstellingen geformuleerd.

Bij het aantreffen van losse lithische artefacten worden deze digitaal geregistreerd (X-, Y- en Z-coördinaten). Bij het aantreffen van concentraties van lithische artefacten wordt manueel verder gewerkt en lokaal overgeschakeld op het systeem van proefputten voor steentijd-artefactensites (Code van Goede Praktijk, paragraaf 8.7). Hierbij wordt een nieuw lokaal puttenplan gemaakt, met proefputten van 1m², die manueel worden uitgegraven, bemonsterd en gezeefd.

6.3 Bijzondere voorwaarden

Het slopen van de bestaande bebouwing, met name dan de ondergrondse sloop (onder het huidige maaiveld) moet gebeuren onder leiding van en op aanwijzingen van een erkend archeoloog. Deze heeft aantoonbare ervaring met archeologisch onderzoek in stadscontexten. Indien er zich op deze plaats sporen in de bodem bevinden, zal een tweede archeoloog ingezet worden om de archeologische resten te registreren. De uitvoerders moeten geen bijkomende competenties hebben ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.

Voor het proefsleuvenonderzoek geldt dat dit onder leiding van een erkend archeoloog met aantoonbare ervaring met archeologisch onderzoek in stadscontexten wordt uitgevoerd. Ook hier geldt dat als er zich archeologische resten in de bodem bevinden, een tweede archeoloog ingezet moet worden om deze resten te registreren. De uitvoerders moeten geen bijkomende competenties hebben ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.

In het geval er zich specifieke vondstomstandigheden voordoen (bijvoorbeeld graven, steentijdvindplaats), dienen specialisten op de desbetreffende vakgebieden ingezet te worden (conservatie, fysisch antropoloog, steentijdspecialist...). De registratie van de profielen dient te gebeuren door een bodemkundige in combinatie met een archeoloog,

zodat de natuurlijke bodemgesteldheid geïnterpreteerd kan worden in samenhang met de archeologische resten.

6.4 Evaluatiecriteria onderzoeksdoel

Het onderzoeksdoel wordt bereikt indien:

- er geen aanwijzingen zijn dat er zich een of meerdere waardevolle archeologische site op het terrein bevindt;
- er een onderscheid gemaakt kan worden tussen antropogene en natuurlijke sporen;
- de aangetroffen sporen in een ruimtelijk en chronologisch kader kunnen worden geplaatst;
- er voldoende inzicht wordt verworven in de verstoringsgraad van de huidige bebouwing;
- er inzicht wordt verworven in de terreinopbouw;
- er een duidelijk inzicht in de aard en verspreiding van de eventuele aangetroffen sporen is;
- de bewaringstoestand van het eventuele aanwezige bodemarchief gekend is;
- er duidelijkheid is omtrent de te nemen vervolgmaatregelen.

6 Voorziene afwijkingen Code van Goede Praktijk

Er worden geen afwijkingen voorzien ten opzichte van de Code van Goede Praktijk. Indien tijdens het onderzoek echter blijkt dat dit nodig is, zal dit goed worden gemotiveerd. Indien in de loop van het onderzoek blijkt dat er voldoende informatie voorhanden is om een antwoord te bieden op de onderzoeksvragen en de vooropgestelde doelstellingen, kan eveneens afgeweken worden van de Code van Goede Praktijk. Immers, het volgen van de Code van Goede Praktijk mag niet het doel worden van het vooronderzoek met ingreep in de bodem, maar dient als leidraad.

Figurenlijst

projectcode	fig.nr.	type	onderwerp	schaal origineel	schaal afbeelding	aanmaakdatum origineel	aanmaakwijze	bewerking	bronbestand
2016L130	1	kadasterkaart	aanduiding van plangebied op GRB	1:10.000	1:5.000	2016	digitaal	Elly Heirbaut	geopunt
2016L130	2	bouwplan	overzicht ondergrondse parkeerkelder met inrit en liftkokers	nvt	nvt	8/jul/05	digitaal	nvt	Atelier Stedelijke Architectuur
2016L130	3	combinatiekaart	combinatie van huidige kadasterkaart met detailkaart Popp en locatie van reeds uitgevoerd archeologisch onderzoek	nvt	1:650	27/12/2016	digitaal	Elly Heirbaut	geopunt
2016L130	4	puttenplan	locatie van de proefsleuven en de sloopbegeleiding	nvt	1:750	8/01/2017	digitaal	Elly Heirbaut	nvt

